

SENOIN ODNOS PREMA SENJU
(Historijska istina povjestice »VINKO HRELJANOVIĆ«)

Pod imenom, pojmom ili nazivom — uskoci obično se podrazumijeva senjske uskoke. To su oni uskoci ili prebjezi koji su poslije pada kraljevskoga grada Klisa 1537. godine u turske ruke stacionirani u gradu Senju, središtu ondašnje Senjske kapetanije. Osim tih senjskih uskoka, mnogim gusarima i morskim ili kopnenim piratima nazivani su i ti ljudi — uskocima. Takvih uskoka bilo je u to doba diljem svih pobrežnih krajeva istočne obale Jadranskoga mora, pa stoga navodimo samo: mletačke uskoke ili venturine, zatim neretljanske i omiške gusare, u identičnom pojmu za uskoke, i još neki drugi. Tako se sinonimni pojam — gusar ili uskok jednostavno i bez mnogo razmišljanja pridavao općenitalnoj oznaci pojma junaštva, požrtvovnosti, odlučnosti i neustrašive borbenosti onima koji su se u prošlosti time prodičili (kao i u unutrašnjosti zemlje — hajduci), a to su bili u ovome slučaju jedino — senjski uskoci. Dakle, pod nazivom *uskoci* moraju se podrazumijevati čini i djela i onih uskoka što se uvijek i u svakoj prilici ne mogu i ne smiju pridodati isključivo — senjskim uskocima. Znanstveno uzevši, danas smo u mogućnosti da takve pridometke tačno diferenciramo i tako izdvajamo ono što se odnosi općenito na uskoke, ili specifično na senjske uskoke. Iz drevne povijesti grada Senja znamo da su u izvjesnim slučajevima ne samo senjski kapetani, već i sami senjski uskoci odstranjivali iz svoje sredine uskoke-venturine, ili prebjege iz dalmatinskih krajeva što su se nalazili pod mletačkom upravom, zbog nedopuštenih neprijateljskih ispada protiv Mlečana i Turaka, pa su ih čak i protjerali iz samoga grada. To govori o pravednosti nakana senjskih uskoka u strateškim i diplomatskim postupcima prema Mlečanima i Turcima, a ne samo o razvikanom pljačkanju i prostoj otimačini. Stoga vijesti iz mletačkih povijesnih izvora i arhivskih dokumenata treba u odnosu na senjske uskoke podvrći strožoj znanstvenoj analizi (Minucci, Sarpi, Nani, Daru i dr.) jer pretežnim dijelom služe opravdanju mletačkih postupaka u ekstenzivnosti njihove jadranske i mediteranske, strateške i merkantilne politike.

Po svojem skoro osamdesetgodišnjem djelovanju (1537—1617), senjski su uskoci zauzeli osobito i povlašteno, a pomalo i reprezentativno, mjesto u hrvatskoj historiografiji kao i u historiografiji južnoslavenskih i evropskih naroda. Senjsko-uskočko pitanje postalo je i diplomatskim tretmanom evropskoga značenja jer su ga morali rješavati evropski vladari (francuski kralj,

španjolski kralj, napuljski potkralj, turski sultan i papa) u diplomatskom sporazumijevanju s Mletačkom Republikom, praškim dvorom i gradačkim nadvojvodom. Po opsegu povijesnih djela što direktno ili indirektno, kritički ili nekritički obrađuju uskočku problematiku, povijest grada Senja i uskočka epopeja u nauci su dobro zastupljeni (Kukuljević, Ljubić, Rački, Magdić, Vaniček, Lopašić, Horvat, Poparić, G. Novak, Tomić, Vinaver, Szabo, Tijan, Glavičić i dr.), dok je u književnosti slabije. Mnogi događaji, prizori i scene iz razdoblja senjskih uskoka inspirirali su dosad mnoge naše pjesnike i pisce i oni su ih literarno obradili, ali ne još uvijek u dovoljnoj mjeri kako bi im to mogla nametnuti građa uskočkoga doba. U toj uskočkoj fazi ima toliko fascinantnih scena i divnih primjera junaštva i pregaralaštva da treba znati samo posegnuti za njima. Možda je tome i krivica što do danas još nemamo jedno kompleksno i integralno djelo sa znanstveno-povijesnoga stanovišta o senjskim uskocima. Bare Poparića »Povijest senjskih uskoka« više je sporadičko nizanje arhivalnih kronoloških pojedinosti negoli akribijska sinteza naučnoga djela; ono je usprkos tome još uvijek najbolje. Takvo bi im djelo bilo priručni putokaz i neiscrpno vrelo tamošnjih burnih zbivanja nekadašnje životne realnosti.

Neki događaji iz razdoblja senjskih uskoka nekako su više uzбудili maštu pjesnika i tako onda ušli poetički obrađeni u hrvatsku književnost. U nekom takvom kronološkom redosljedu prvo mjesto bi zauzeo Pavao Vitezović s kraćim spjevom »Senjčica«, zatim odulje istoimene pjesme »Senjkinja« Lavoslava Vukelića i Frana Biničkoga, više romantičko-fabularno pjesničko zanošenje bez određene historijske osnovice. To je više prikaz senjskoga junaštva na kopnu i na moru u postuskočkome periodu, bez historijske određenosti, ali s naglaskom na lokalnu tradiciju da su i daljnji junački ispadi Senjana samo produžetak uskočke tradicije u tome smislu, jer je u njima vjekovna borba za nacionalnom obranom i slobodom bila neutaživa i vječno budna. Veći spjev Ivana Dežmana o carskome generalu i senjskome kapetanu grofu Josipu Rabatti s naslovom »Smrt grofa Rabate« iznosi određenu povijesnu materiju, ali bez mnogo historijske kritičnosti. Sličnoj interpretaciji približava se i August Senoa u povjestici »Vinko Hreljanović« kao i Senjani (S. S. Kranjčević) ili neki drugi književnici koji su neko vrijeme živjeli i djelovali u Senju i tako su usvojili lokalnu patriotsku svijest u odnosu na senjske uskoke. U tom smislu posebno mjesto zauzima epska narodna pjesma što je toliko obilata da u jedinstvenome sklopu sačinjava posebni i samostalni — uskočki ciklus. Brojne narodne pjesme iz uskočkoga ciklusa doživjele su zbog svoje uvjerljivosti i popularnosti različita izdanja nakladnih zavoda (Matica hrvatska, Jeronimska knjižnica, Svjetlost i dr.) kao i odvojenih teorija pojedinaca o njihovu smislu i značenju (Stj. Grčić).

U novelističko-romansijerskome pogledu, uz djela Vj. Novaka »Na samotnoj uri«, Hinka Davile »Teški dani«, Ivana Devčića »Uskočka osveta«, Milutina Cihlara-Nehajeva »Vuci« i drugih, jedno od najpopularnijih i najčitanijih djela toga žanra svakako je oveća pripovijest Augusta Šenoa »Čuvaj se senjske ruke«. Tim prozним djelom Šenoa je polučio ogroman književni efekt jer se narativnom ljepotom fabule, sugestivnim opisima i iznesenim historijskim materijalom suživio s atmosferom događaja o kojima je pričao. Tome mu je uveliko pomogao i patriotsko-idealistički romantizam njegovih dana koji ističe težnju za nacionalnim oslobođenjem i socijalnom jednakosti. Po tome književnome djelu svijest i nastojanja senjskih uskoka osjećali su se

stoga uklopljenim u hrvatskoj društvenoj stvarnosti Šenoina vremena. To su još više potencirale i brojne dramatizacije Šenoina djela (P. Krstinić, Dj. Prejac, M. Nehajev, T. Strozzi) i tako direktno približili narodu Šenoinu novelističku naraciju živom riječi i scenskom glumom.

Da je Šenoa mogao napisati pripovijest »Čuvaj se senjske ruke«, morao je najprije studijski uroniti u doba i način života senjskih uskoka. To je mogao učiniti na temelju proučavanja uskočke epohe mnogih proimnennih učenjaka kao što su bili Šenoini suvremenici: Ivan Kukuljević, Šime Ljubić i Franjo Rački. U sedamdesetim i osamdesetim godinama prošloga stoljeća zavladao je u hrvatskoj historiografiji velik interes za uskočko razdoblje i napisano je tada više naučnih studija i rasprava, i to uglavnom na temelju poznatog povijesnog materijala iz djela talijanskih, francuskih i njemačkih pisaca. Tako je Ivan Kukuljević izdao 1860. godine kraću monografiju »Grad Senj«, a historici Šime Ljubić i Franjo Rački napisali su opširnije naučne traktate, uz priložene historijske originalne izvore, o senjskome biskupu i učenjaku svjetskoga glasa i imena Markantunu de Dominisu koji se za svoga biskupovanja u Senju nalazio u bliskoj vezi s neprijateljskim djelovanjem senjskoga kapetana grofa Josipa Rabatte. Kako je to za ono vrijeme bilo sve što je napisano na hrvatskome jeziku, to je Šenoa temeljito proučio i iz toga historijskoga materijala sačinio fabulu za svoju pripovijest o grofu Josipu Rabatti i senjskim uskocima. (Veće monografijsko djelo Mile Magdića »Topografija i povijest grada Senja« nije mogao koristiti jer je štampano 1877. godine, dakle dvije godine nakon Šenoine pripovijesti.) Mnogo prije Šenoae po istim Kukuljevićevim historijskim podacima iz monografije o Senju spjevao je odulju pjesmu Ivan Dežman »Smrt grofa Rabatte« (Naše gore list 1861. godine). Poslije svih ovih literarno-naučnih podataka tako je nekoliko godina kasnije Šenoa napisao i 1875. godine otisnuo u »Vijencu« svoju poznatu pripovijest »Čuvaj se senjske ruke«. Godinu dana ranije (1874.) nastala je na osnovi proučavanja toga historijskoga materijala i epska pjesma ili povjestica »Vinko Hreljanović«.

Poznato je u povijesti hrvatske književnosti iz napisa i razlaganja Šenoinih biografa i kritičara da se Šenoa odnosio vrlo kritički i savjesno prema proučavanju povijesne građe za svoje historijske romane, pripovijesti, novele ili povjestice. U tome smislu A. Barac kaže za njega: »... da je Šenoa znao da na osnovi suhih historijskih podataka, arhivskih dokumenata i sl., pred oči čitaoca dočara žive ljude, da objasni pojave iz prošlih vremena, da čitaoca svojim pričanjem povuče za sobom.«¹ Da bi što više prikupio povijesne građe za pripovijest iz senjske prošlosti i iz doba uskoka, Šenoa je temeljito proučio svu poznatu literaturu i originalne dokumente. Ni to mu nije bilo dosta, već je i sam htio razgledati topografski položaj grada Senja i okoline te u gradskom arhivu potražiti koju historijsku raspravu ili dokument lokalnoga značaja iz dobe senjskih uskoka. O tome Šenoinu postupku pouzdanije nas informiraju Milan Šenoa u zapisima »Moj otac«² i Bude Budisavljević u napisu »Nekolike uspomene na Augusta Šenou«³. Na sve se to valja pozvati kako bismo dokumentarno bolje shvatili književnu intenciju, pjesničku inspi-

1) *August Šenoa: Čuvaj se senjske ruke*, izd. Srpska književna zadruga, kolo 34, br. 226, str. XXXIX.

2) *Milan Šenoa: Moj otac*, Mala knjižnica Matice hrvatske, Nova serija, sv. 4, Zagreb, 1933.

3) *Josip Celar: Predgovor djelima Budisavljević—Turić—Draženović*, Pet stoljeća hrvatske književnosti, knj. 56, Zagreb, 1963.

raciju i našu tvrdnju o stvaranju novelističkog i pjesničkoga djela Augusta Senoe iz uskočkoga doba senjske prošlosti.

August Senoa pohodio je Hrvatsko primorje u svome životu dva puta. Prvi put pošao je na otvorenje nove željezničke pruge od Karlovca do Rijeke i to kao član ophodne komisije, a drugi put u svrhu studija povijesti uskočkoga doba za pripremu pisanja pripovijesti »Čuvaj se senjske ruke« i povjesticice »Vinko Hreljanović«. Senoin prijatelj i drug Bude Budisavljević bio je u to vrijeme krajiški činovnik u Ogulinu i trebao je prisustvovati kolaudaciji Rudolfinske ceste što vodi od Ogulina u Novi. Budisavljević je na taj put pozvao i Senou. Senoa se pozivu rado odazvao i stigao u Ogulin u kasnu jesen 1874. godine i s Budisavljevićem se otputio kolima u Novi preko Jasenka. Iz Novoga su Senoa i Budisavljević ponajprije otputovali u Kraljevicu, a idući je dan krenuo u Senj Senoa sam parobrodom »Hrvat«. Na tome plovidbenom putu uhvatila je parobrod jaka bura, pa je Senoa stigao u Senj dan kasnije. Ovu nemilu zgodu spominjemo zato jer je ta senjska bura poslužila Senoi kao model za onu buru što ju je tako uvjerljivo i sugestivno opisao u prvome poglavlju pripovijesti »Čuvaj se senjske ruke«, zatim u opisu iste takve bure u povjestici »Vinko Hreljanović«, kao i u romanu »Kletvi«, opisujući sastanak »Ligaša« na otoku Prviću u Planinskome kanalu Hrvatskoga primorja.⁴

U Senju je Senoa odsjeo u svratištu »K zvijezdi« ili, kako se to svratište nazivalo, a i danas se još tako nazivlje — Stela. To se svratište nalazilo više »Velikih vrata«, ili na početku Aleja, gdje se svojevremeno, i to u razdoblju između dva svjetska rata nalazilo, i nogometno igralište nekadašnjih klubova: Velebita, Nehaja i Senie. U gradu je bio vrlo lijepo primljen kod poznatih senjskih trgovačkih patricijskih obitelji Krajača i Polića, a isto tako je tamo našao i svoje stare drugove i poznate književne radnike profesora Ivana Radetića,⁵ profesora Milu Magdića,⁶ kasnijega historika grada Senja i urednika senjskoga lista »RADISA« profesora Dragutina Jambrečaka.⁷ Osim njih upoznao se još i s nekim kanonicima koji su mu dali popis svih senjskih obitelji za vrijeme uskočke pobune što je nastala protiv senjskoga kaptana grofa Josipa Rabatte 1601. godine. Tom zgodom obilazio je Senoa mnoge senjske starinske kuće, razgledao njihovo pukuštvo i smještaj zgrada, prikupljao historijske podatke i starinske tradicionalne uspomene i prekapao po bogatoj knjižnici senjske gimnazije s nakanom da i u njoj pronade koji stari zapis što bi mu korisno poslužio u rasvjetljavanju zgoda iz burne uskočke prošlosti. Zbog bure morao je ostati u gradu tri dana i to mu je omogućilo temeljitije upoznavanje historijske građe za pisanje djela sa senjskom uskočkom tematikom, u kojima je izvrsno pogodio čakavštinu »nebo-

4) *Milan Senoa*, O. c., str. 59.

5) *Ivan Radetić* (1834—1914), rodio se u Senju gdje je učio osnovnu školu i gimnaziju. Sveučilišne nauke pohađao je u Pragu i poslije je službovao dugo godina u Senju kao svećenik i gimnazijski profesor. Napisao je više naučnih rasprava iz staroslavenskoga jezika (Predavanje o knjizi staroslavenskoj) i većinom su te rasprave štampane u godišnjem Programu senjske gimnazije, kao i drugdje. Zapaženo je njegovo literarno djelo o narodnoj književnosti (Pregled hrvatske tradicionalne književnosti) i dugo je važilo kao prva primjerna naučna knjiga iz toga područja.

6) *Mile Magdić* (1847—1928), poznati hrvatski historik i to specijalno grada Senja. Rođen je u Ogulinu, a gimnaziju je pohađao i završio u Senju, pa mu odatle velika i žarka ljubav prema tome gradu i njegovoj slavnoj prošlosti. Filozofski fakultet s historijskom grupom nauka slušao je Grazu. Nakon zavr-

goga« Senjanina i štokavštinu uskočkoga vojvode i opjevanoga lika narodne pjesme Juriše Orlovića. Tako se Šenoa nakon boravka od tri dana u Senju vratio preko Rijeke u Zagreb. Trodnevni boravak u Senju inspirirao ga je, uz proučenu historijsku građu, za popularnu pripovijest »Čuvaj se senjske ruke« i zanimljivu povjesticu »Vinko Hreljanović«, što je sve napisano u duhu romansiranoga predočivanja drevne senjske starine i primjernoga junaštva uskočke epopeje.

Hreljanović i su bili stara senjska patricijska obitelj kojoj je plemstvo bilo više puta podijeljeno. Grb joj je bio srebrn vuk u modru polju. Od toga roda najpoznatiji su bili braća Nikola i Vicko, a obnašali su počast

šenih studija službovao je u mnogim srednjim školama kao profesor (Zagreb, Senj, Osijek) i ravnatelj gimnazije (Mitrovica, Gospić, Varaždin). Za vrijeme svoga profesorskoga službovanja u gradu Senju marljivo se bavio proučavanjem prošlosti grada Senja. Poticaj za to pružio mu je bogati senjski gradski i biskupski arhiv. Tako je mnogo arhivskoga materijala objavio u »Vjesniku kr. zemaljskog arhiva«, zatim u Akademijinim »Starinama« te u »Kolu« Matice hrvatske, pa je tako tu vrijednu historijsku građu sačuvao od neminovne propasti. Naime, mnogo gradskih isprava, dokumenata i povelja stradalo je u gradskom arhivu zbog ranijih požara, elementarnih nepogoda i razaranja grada u II svjetskome ratu. Njegovim marljivim i savjesnim radom historičara tako su pročitane i objavljene, i na temelju domaćih arhivalija napisao je kompletnu povijest grada Senja pod naslovom: »Topografija i povijest grada Senja« i izdao je najprije u PROGRAMU kr. više gimnazije u Senju šk. g. 1875—76, a zatim u zasebnoj knjizi. Nadalje je izdao pjesnička djela hrvatskoga književnika Mateše Antuna Kuhačevića, jedinoga senjskoga pjesnika iz 18. st. u našim stranama pod naslovom: »Život i djela Senjanina Mateše Ant. pl. Kuhačevića, hrvatskog pjesnika XVIII vieka. Senj 1878.« Osim toga dao je zaokruženu kulturnu, političku i socijalnu sliku stanja i prilika u gradu Senju u 17. stoljeću u opsežnijem historijskom radu s naslovom: »Senj u XVII vijeku«, štampanom u Matičinu »Hrvatskom kolu« 1910. godine. Oveći historijski prikaz je i njegova »Senjska buna (1719—1722)«, objavljena u kalendaru »Danica« za 1897. godinu. Osim toga napisao je i objavljivao u »Narodnim novinama« od 1899—1917. godine historijske crtice o 43 gornjo-krajiška grada, pa je tim arhivskim i povijesnim studijama stekao glas solidnog i savjesnoga historika u svome vremenu. Zbog neprolaznih zasluga za povijest grada Senja imenovan je i počasnim građaninom Senja. Od umirovljenja 1908. godine pa do godine smrti (1928) živio je u Zagrebu.

- 7) **Dragutin Jambrečak** (1838—1918), svećenik i književnik. Rođen je u Mekušju i po svršenim školama službovao je u različitim mjestima, pa tako i u Senju kao profesor Gimnazije. Kako se neprestano bavio klasičnom filologijom i slavistikom, napisao je mnogo rasprava u različitim časopisima. (U »DRAGOLJUBU« o Markovićeveu epu »Kohan i Vlasta«).

Godine 1875. kada je pjesnik Šenoa pohodio grad Senj u svrhu proučavanja povijesti i upoznavanja topografije mjesta i okolice za pisanje pripovijesti »Čuvaj se senjske ruke« i pjesničke povjestice »Vinko Hreljanović«, Jambrečak je uređivao lokalni list »Radiša«. List je služio za pouku i zabavu, a izlazio je od 1875. godine svake subote. U isto vrijeme izlazio je još i humorističko-satirički list »Vragoder«, pa su u to vrijeme u Senju izlazila dva lista. Kako je u Kraljevici izlazio »Primorac«, to ga je senjski list »Radiša« znao vraški iščerpiti i to zbog nekih ličnosti iz redova Stranke prava. »Radiša«, ili zapravo njegov urednik Dragutin Jambrečak, znao je isto napadati i »Vragodera« pa ga je tada i posprdno nazivao PRTLJEŠA.

Na urednika Jambrečaka i senjski list »Radišu« Šenoa je u pismu Budisavljeviću od 20. siječnja 1875. godine aludirao napisavši: »Naš Karlek je, čini se, vulkan, a »RADIŠA« školja kojom će Karlek svoju vatru sipati na svijet, osobito na Kraljevicu. Nemirna duša!« (J. Celar u PREDGOVORU o Budisavljeviću, str. 71) Jambrečak je napisao više putopisa, zatim knjigu »Izleti« i u starosti zbirku pjesama »Adela«. Kao umirovljenik boravio je u Zagrebu i Samoboru, gdje je i umro 24. siječnja 1918. godine.

viteza i uskočkih vojvoda. U plemenskoj listu spominje se vojvoda Vicko kao »strennus miles« (odvažan vojnik), pa pojavu Vinka ili Vicka⁸ Hreljanovića susrećemo vremenski prije uskočkoga rata (1615—1617) uz aktivno djelovanje s uskočkim vojvodama Nikolom Hreljanovićem, Vickovim bratom, i Andrijom Frletićem. Oni su bili viđeni uskočki prvaci jer njihovi (osim Nikole koji je ubijen 1613. godine) zapaženi podvizi na moru protiv mletačkih lađa ulaze u fazu zadnjih godina mletačko-uskočkih periodičkih sukoba kao i u prividno postfestno mirnodopsko razdoblje poslije Madridskoga mira 1617. godine, kada su svi pogranični i ratni sukobi imali obostrano prestati.⁹

U komentaru povjestici »Vinko Hreljanović« Senoa je naveo: »Što sam u pjesmi pripovijedao, istina je, tek smrt Venjerovu promijenio sam; uistinu bijaše odviše grozna. Senjani su pojeli Venjerovo srce.«¹¹ Saznanje o tome kanibalskome događaju Senoa je stekao iz Kukuljevićeve monografije o Senju, a Kukuljević je opet lakovjerno prihvatio iznošenje francuskoga historičara grofa P. Darua¹² iz mletačkih izvora, i tako se onda to posuđivanje nekontrolirano širilo. Na temelju Kukuljevićeve prepričavanja te neuvjerljive zgrade, Senoa je sačinio svoju povjesticu. Zbog boljega razumijevanja Senoe, njegova umjetničkoga stava, pjesničke opservacije i etičkog ustupka u povjestici »Vinko Hreljanović«, predočuje se izvorni Kukuljevićev opis te zgrade da komparativni postupak bude uvjerljiviji. »Čuvši oni (senjski uskoci) da u jednoj luci ostrova Pažkoga stoji na straži velika mletačka galijska, pod zapovjedu Kriste Veniera, vlastelina mletačkoga, naumiše odmah na ovoj galijskoj izvršiti svoju osvetu. Po tamnoj noći iskrca se polovica Uskokah na ostrovu Pagu, te ode po suhom do luke Mandrine, gdje stajaše galijska, posakrivši se tu za skalinama. S ranoga jutra navalise ostali Uskoci na 6 barkah s mora, a oni posakriveni udare iza lađah na galijsku, te otmu ovu u malo trenutakah, poubivši do 40 vojnikah sa svojimi častnici, među kojima bijaše i Lukrecio Gravisi mletački vlastelin iz Kopra. Njegovoj ženi Pauli Strassoldo oteše sve dragocjenosti, zarobiše živoga zapovjednika galijske Veniera, i odvedoše ga u okolicu senjsku, gdje mu odsekoše glavu, metnuvši ju kod gostbe za ures na stol, dočim su galijsku pustili najprije plivati po moru, a zatim ju dovedoše u Senj, te razdieliše ugrabljeno blago. Tako se osvetiše Uskoci nad smrtnju svojih drugovah, i nad sramotom, koju im načiniše Mletčani dva puta, kad su po 17 i 60 odsječenih glavah uskočkih na sam uskrs izložili na piaci sv. Marka u Mletciah.«¹³

Kako vidimo, Senoa je toj propagandnoj banalnosti, kao i drugim komponentama povjestice, prilično nekontrolirano povjerovao. Iz patriotskoga raspoloženja njegova vremena nije se baš uvijek kritički ulazilo u izvjesne historijske događaje, već ih se olako tradicionalnim načinom prihvaćalo kako bi se prikazalo nacionalnom osjećanju što vjernije, uvjerljivije i uzbuđenije.

8) Izgovor V i c k o , a ne V i n k o , uobičajeniji je oblik u senjskome govoru, a isto tako ga navode i mletački i hrvatski izvori, stoga ćemo onda usvojiti u daljnjem navođenju ime — V i c k o .

9) Opširnije o tome u m o j o j još neobjavljenoj studiji: »Andrija Frletić i Vicko Hreljanović — posljednji senjski uskoci«, (uz 350-godišnjicu od spaljivanja uskočkih brodica). Radnja izlazi u 7. knjizi POMORSKOGA ZBORNICA za 1969. godinu, i to u godini kada slavimo 900-godišnjicu »MARE NOSTRUM«.

11) A. Senoa: Pjesme, naklada Binoza, str. 468.

12) P. Daru: Histoire de Venise, Lib. XXX, c. IV.

13) Kukuljević, O. c., str. 187.

Iznesenu historijsku radnju Senoa je u povjestici »Vinko Hreljanović« epskom dramatičnosti razradio u tri dijela. U prvome dijelu ponajprije impresivno opisuje senjsku buru uz narativno-deklamatorski klimaks sa svim njenim mijenama što poput patetične invocacije daju pjesmi, uz marinističku pikturnost, i deklarativnu uzvišenost. Osim deklamatorske patetičnosti, u prolognom dijelu nalazimo i ljudskog osjećaja, i pjesničkog uzbuđenja, i umjetničke izražajnosti. Pjesnikovu proživljavanju bjesomučnosti i miline senjske bure dodajemo časovitom prisjećanju i ponovni osjet njena vjekovnoga nijansiranja uz rezonantno divljenje:

»Čuj, kako ljuta urla bura
Sa Vratnika, sa brda strma.
Bjesomučna se dragom gura
I starim Nehajgradom drma.
Sad grmi, sikće, zviždi, zuji,
Sad grmi, treska, ruče, bruji,
I ljude mete sve po Senju,
Da kule dršču, vrata stenju; —
Sad — sada, reć bi, bura minu,
A toplo sunce milo sjalo,
A sinje more glatko stalo —
Čuj! — Opet huknu na pučinu;
Uzbibali se moru vali,
Ponajprije bistri, modri, malí,
A poslije veći; — more šušti,
Sve jače o brijeg voda pljušti,
I preko brijega pjena prska,
O morskoj kuli pak se smrska.
Gle sad, — dok siže ljudsko oko,
Usprašila se iskra vodna,
Zlatolik leti prah visoko
A grdni talas zijeva do dna:
Sve bijelo, mutno, sve se mota,
Sve kuha, ključa, vri. — Strahota!«

(Str. 268—9)

Dalje slijedi spektakularna deskriptivnost kako desetak uskočkih šajka, hrleći pod grad, u oluji siječe ljuto more pa je stoga i opravdana bojazan da ne zaglave kod Baške, u Senjskim vratima, na ulazu u Senjski kanal. Malu uskočku flotu predvodi Vicko Hreljanović, a među lađama je i »crna barka« na kojoj prevozi mrtvo tijelo uskočkoga vojvode Nikole Hreljanovića, svoga brata. Ražalošćen skup senjskih građana na obali sluša Vickovo pričanje o razlogu polaska na put i načinu pogibije hrabrih uskoka:

»Bijaše dvanaest nas jedara
Trgovat pošlo odovuda,
I poslije dugog morem truda
Do otoka smo došli Hvara.
Venjer tu stajo s galijama,
A u njih tisuć Arbanasa.«

(Str. 271)

Propuste ih u hvarsku luku i na prijevarni način ubiju. Iz toga »zvjer-
skog jata« Vicko iznese mrtvoga brata, podignu jedra i otplove uz Venierov
smijeh. I tada, poslije ovoga razlaganja, izreče uskočku prisegu, kakva se
obično izricala prema senjskomu Statutu od 5. svibnja 1388. godine, ublaživ-
ši jedino u njoj neke drastičnosti.

U drugome dijelu povjestice, kao u dramskoj koliziji, Šenoa niže nove
situacije u opisima noći, pučine i luke Mandrine na otoku Pagu, pogrešno
predočujući naročito lađu istog onog admirala Veniera koji je sa smijehom
otpratio senjske uskoke s otoka Hvara, pa kaže:

»Na kljunu brodu zlatan lav
O noćnom svijetlu se ljeskuta;
Venjerova tu stoji plav
Povrativ se sa južnog puta.«

(Str. 275)

Da dojam bude scenski potpuniji i uvjerljiviji, Šenoa predočuje Veniera
kako diže u salonu admiralskoga broda punu čašu »na zator uskočkih gu-
sara«. Po njemu je čuveni uskočki vojvoda i senjski plemić Nikola Hrelja-
nović bio duša samo »razbojničkoj četi« i:

»Sad pade đavolska im dika;
Utukosmo ga kao psa.
I minu trepet, minu strah.«

(Str. 276)

i sve što je uradio admiral Venier, uradio je »na zator sotonskih gu-
sara« i »slavnog senjskog roda« onda i uz poklik: »Si, morte, morte ai cor-
sari!« ili — Da, smrt, smrt gusarima!, vjeruje da je Hrvatsko primorje —
mletačko. Ali u tome momentu kao sablast ili »divska sjen« pojavi se pred
Venierom Vicko Hreljanović i poklikne: »I ja ti dođoh k svečanosti«, pa u
zaprepaštenju zatim salonom odjeknu:

»Hreljanović je moje ime,
A kralj nam dade plemstva čast.«

(Str. 277)

kako bi osvetio smrt brata Nikole. Kako je Venier prekršio svoju riječ, to
ga Vicko Hreljanović za to uzima sebi, a plijen zlata i srebra ponudi usko-
cima.

Radnju trećega dijela povjestice Šenoa je locirao u »Orlovu gniježdu«,
na oko 700 metara visokom brdu što se uzvisio nad Senjom, pokraj Vratnika,
gorskoga procjepa i prolaza nad Senjskim bilom. Tu, u tajnoj duplji gdje
zublja gori, zasjeda uskočki sud. Vicko Hreljanović zbori optuženome Ve-
nieru da mu sada sudi pravedan, narodni sud i navodi mu prijesteupe:

»Ti varkom ubiv brata mog,
Ti zator snovo Senju gradu,
Slobodi staroj kopat grob,
Uništiti u nas bansku vladu,
A Hrvat da ti bude rob.«

(Str. 279)

Šenoa u Hreljanovićevoj optužbi ne iznosi samo Nikolinu smrt, nego
i politički motiv što je bio, tako nacionalistički akcentuiran, značajan i po-

treban u Senoino doba. Uskočki sud osudio je potom Veniera na smrt vješanjem, i tako:

»Vrh »Orlova« gle kršna »gnijezda«
O zlatnom lancu tijelo visi.«

(Str. 280)

Senoa je u povjestici, u svojoj varijanti, radije Mlečanina Veniera dao objesiti njegovim »zlatnim lancem«, nego da mu na posmrtnoj gozbi uskoci slasno pojedu srce, kako je to proširila mletačka fama protiv senjskih uskoka, svojih zakletih neprijatelja. Takvu historijsku građu Senoa je vjerno obradio poetsko-narativnim načinom s osvrtom na romantički historizam. Sadržaj pjesničke fabule sačinio je prema poznatom i pristupačnom povijesnom događaju, uz izvjesne humane modifikacije. Pjesniku Šenoi ne zamjeramo takav postupak, već samo želimo korigirati historijsku neispravnost u njegovoj povjestici i isto tako ukazati i na lakovjernost lokalne tradicije.

Kako je nastradao mletački plemić Kristofan Venier, to je doslovno već navedeno prema Kukuljeviću, odnosno prema jednoj od mnogih mletačkih izmišljotina. Istim izvorom poslužio se i pjesnik Senoa za građu fabule svoje povjestice. Sada nam preostaje da razgledamo kako se stvarno zbilo taj historijski događaj prema novim, istraženim i poznatim povijesnim dokazima.

Kada su se vraćali sa svoga pohoda gnjevni i razjareni zbog smrti svoga vojvode Nikole Hreljanovića, senjski uskoci nenadano naiđu u luci grada Paga na galiju »Venieru«. Smjesta i bez nekoga razmišljanja navale na nju, odmah poubijaju sve časnike, a momčad-galijote oslobode i raspuste, dok samu galiju s njezinim brodovlasnikom (natkomesom) mletačkim plemićem Kristofanom Venierom odvedu u Senj. Taj Kristofan Venier nije bio onaj pjesnikov admiral (zapravo — general) Venier koji je sa smijehom otpratio uskočke barke s mrtvim vojvodom Nikolom Hreljanovićem, prema Senoinoj povjestici, nego neki njegov istoimeni rođak. Taj Šenoin admiral Venier dao je jednom zgodom objesiti jednog uskoka, a ostale okovati na lađu kao galijote. To je bio akt uobičajene kazne u tome vremenu sa strane Mlečana prema zarobljenim uskocima, što senjski uskoci nisu zaboravili. Mletački plemić Kristofan Venier stradao je samo zbog tog istoga prezimena i kao žrtva nepoštedne uskočke osvete prema Mlečanima, iako je sam bio anonimna ličnost u tim mletačko-uskočkim razmiricama. Za spas vlastitoga života nudio je uskocima u ime otkupnine cijeli veliki svoj imetak. Razjareni uskočki bijes ništa nije moglo odvratiti od nauma, stoga ga dovedoše u Senj i s njime postupiše onako kako je to zapisao Anonim¹⁴ u svojoj raspravi na talijanskom jeziku o senjskim uskocima. Anonim priča o tome

14) *Anonim* ili Giovanni, nepotpuno ime ili pseudonim talijanskoga pisca rasprave o senjskim uskocima.

Poznati hrvatski povjesničar Franjo Rački objavio je u Akademijinoj ediciji »Starine«, knj. IX (1877) raspravu o senjskim uskocima u talijanskom jeziku. Pisac toga rukopisa, do onda još uopće neobjavljenoga, bio je Anonim ili Giovanni, jer se ta imena razabiru iz njegova rukopisa. O njemu znamo da je rođen u talijanskome gradu Fermu 1558. godine i da je imao strica trgovca u Rijeci (Hrvatsko primorje). U njegovu trgovačku kuću kao pomoćnik u trgovini došao je Anonim 1574. godine kao 16-godišnji mladić. Na Rijeci je ostao 47 godina, naučio hrvatski jezik kao rođeni Talijan i u trgovačkom poslu često je putovao u Hrvatsko i Dalmatinsko primorje kao i na obližnje otoke pa je tako dobro upoznao naš narod, njegovu čud i hrvatske primorske obi-

dogadaju objektivno i dokumentarno, jer se pri tome pozivlje na brojne svjedoke, a među ostalim i na mornare-galijote s te mletačke Venierove galije.

Taj se događaj zbio onda kad je u senjskoj luci pristala galija i kad je na nju stupio vitez Vicko Hreljanović, brat umorenoga vojvode Nikole Hreljanovića. Kad su izveli s galije na obalu mletačkoga plemića Kristofana Veniera, pristupio je Vicko Hreljanović prema Venieru i rekao sakupljeno-me mnoštvu: »Kako je ubijen moj brat, tako neka umre i ovaj; on je bio plemić u Senju, kao i ovaj u Mlecima.« Na to su uskoci stali raspravljati o tome i neki su bili za to da pogine, a drugi da mu se oprostí život. Među-sobna rasprava trajala je dosta dugo. U tome bučnome natezanju sudjelovao je i uskok Martin Vojnić i pri tome se nalazio u neposrednoj blizini mletačkoga plemića Kristofana Veniera. Kad je većina uskoka bila sklona da se Venieru spasi život, bez i jedne riječi Martin Vojnić trgnu nož i na to jednim zamahom odrubi glavu Kristofanu Venieru. Njegovo tijelo palo je na zemlju, a da mu pri tom nitko nije zadao nikakve druge rane. Poslije tog ubojstva, mrtvacu su časno sahranili i nikakvim drugim neljudskim činom nisu ga ni u čemu povrijedili niti okaljali. Baš takav postupak prema jednome mletačkom plemiću, a k tome još po njegovoj nesreći iz poznate mletačke plemićke obitelji Veniera, izazvao je u Veneciji čuđenje i nebrojene izmišljotine. Da događaj poluči što bjesomučniju hajku protiv senjskih uskoka, Mlečani izmisle nemoguće stvari i pothvate što su ih senjski uskoci iskalili na Venierovoj lešini poslije smrti. Tako su, na primjer, zbog pljačkanja galije i ukradenoga blaga uskoci napravili gozbu i na sredini stola postavili na sre-bren pladanj Venierovu glavu i njoj su u pijanstvu nazdravljali. Poslije toga su je ritualno oderali, napunili sijenom i takvu poslali Mletačkoj Republici na dar. Ovu izmišljotinu iz mletačkih izvora prihvatio je Kukuljević, ublažio Senoa i ona kao takva neprestano oživljava u nekoj drugoj formi kako bi izazivala što više gnjušanja i gađenja. Anonim se zbog toga u raspravi o senjskim uskocima pozivlje na mnoge čestite prijatelje »... s kojima sam se našao u njemačkoj Pontebbi, kamo bijaše pridošlo više od pedeset galijota koji su onom prigodom bili oslobođeni, pa su pripovijedali potanko; dapače neki od njih, koji bijahu podanici Sv. Marka, povratíše se da nastave službovanje na drugoj galiji. Vratili su se oni kojima je još manjkalo nekoliko mjeseci da izvrše kaznu, pa da poslije uzmognu mirno boraviti kod svojih kuća.«¹⁵ Iznositi neistinost događaja i imena ljudi, prijatelja, senjskih znanaca i mornara-galijota u mletačkoj službi kao lažnih svjedoka dakako da bi bilo neuputno i štetno za pojedince. Stoga se moramo zadovoljiti

čaje. Kao izobraženi trgovac i rođeni Talijan htio je objektivno iznijeti ondašnje krivo shvaćanje »uskočkoga« pitanja i opovrgnuti neke nepravedne i neistinite optužbe mletačkih pisaca ili onih koji su bili naklonjeni izopačenome mletačkome mišljenju. (M. Minucci, P. Sarpi, Markantun de Dominis i dr.) Iznosi događaje što su nastali poslije 1574. godine kada je mnogima i sam bio svjedok, ili ih je pak čuo od drugih. Objavljena rasprava napisana je nepristrasno i informativno, a potiče od inozemca, Talijana, koji je zbivanjima u Rijeci, Hrvatskome primorju i Senju i sam bio objektivni promatrač i nepristrani svjedok pa stoga i zaslužuje našu punu pažnju, autoritativno povjerenje i informativnu objektivnost.

15) *Poparić, O. c.*, str. 181.

16) *Antun Barac: August Senoa*, Zagreb, 1926, str. 46.

17) *August Senoa: Izabrane pjesme*, naklada Matice hrvatske, Zagreb, 1882, str. XXIII.

već dokazanom dobrom voljom, plemenitim nakanama i prijateljskim odnosima Anonima prema Rijeci u kojoj je boravio, njezinu pučanstvu, gradu Senju i njegovim uskocima. O svemu tome govorio je rođeni Talijan koji sigurno nije imao interes da netačno iznosi suvremene događaje senjskih uskoka protiv Mletačke Republike s kojom je k tome još kao dugogodišnji riječki trgovac održavao i trgovačke veze.

U reminiscenciji povijesnoga događaja oko uskočkoga vojvode Vicka Hreljanovića, kao člana poznate stare senjske patricijske obitelji i uskočkoga vojvode, i provedbe historijske analize na podlozi arhivske dokumentacije, utvrdili smo njegovu istinitost. Pjesnik Senoa je i u toj svojoj povjestici zanosom pjesničke mašte, fantastikom čuvstva i romantičkim idealizmom prodro u srž zbivanja, bez obzira na potpunu kritičko-povijesnu istinu oko izvršenoga čina. Takvoj Senoinoj epskoj narativnosti i subjektivnom osjećaju nju pridonijele su i same prilike njegova vremena, kako ih je pregnantno sažeo literarni historik Antun Barac u svojoj ranijoj studiji o Šenoj kada kaže: »Pored formalne, odlučila je kod uspjeha Šenoinih pjesničkih pripovijesti i njihova sadržajna strana. Mi imademo u svome nacionalnom biću veliku dozu historizma. Živeći u prilikama, gdje se nije smjelo jasno i otvoreno iznositi na javu svojih planova, mi smo tonuli u historiju, čineći ljude naše prošlosti nekim simbolima za rad u sadašnjosti. Ne mogući otvoreno govoriti protiv Austrije, naši su ljudi izdizali Petra Zrinjskoga. Ne usuđujući se iznositi kakav radikalni socijalni program, oni su grdili Tahija. Ne mogući se izvikivati jezikom sadašnjosti, oni su se prenosili u prošlost — i kakva zgodna aluzija u kakvu djelu o prošlosti upaljivala je više negoli otvorene riječi. Zato su kod nas uvijek imali više uspjeha historijski romani, koji su se po svojoj ideji dali primijeniti na sadašnjost, negoli najbolje realističke pripovijesti iz sadašnjega doba.«¹⁶ To je i razlog da je Senoa našao kod hrabrih senjskih uskoka kao i u drevnoj starini grada Senja toliko sličnih patriotsko-historijskih dodira između burnih prošlosti Zagreba i Senja. Otud i Šenoin odnos prema Senju, kao drugome dragome gradu njegovih romansijersko-poetskih preokupacija. Svoj je patetički patriotizam najuspješnije ispoljavao baš u pjesničkim pripovijestima ili povjesticama, a one su u isto vrijeme i pjesnički rezultat njegova realnoga studija pojedine životne problematike prošlosti. Najuvjerljiviji dokaz tome je i njegova povjestica »Vinko Hreljanović« koja to najbolje potvrđuje. Provedena historijska analiza temeljitije nam omogućuje razumijevanje povjestice i ulaženje u onu aluziju što ju je u povodu posthumnog izdanja Šenoinih izabranih pjesama izrekao Franjo Marković, da Senoa: »Slikajući nekadanje pravo i slavu, stavljaše prošlost kao zrcalo našem stoljeću. Treba nam ljubavi, da svoje neodnemarimo, treba nam ponosa, da nas štiju, treba nam junštva, da obranimo što je naše.«¹⁷ Postupci senjskih uskoka i njihovih vojvoda Nikole, a pogotovo Vicka Hreljanovića, i mnogih drugih znanih i neznanih najbolje su potvrdili romantički idealizam Senoe i njegove generacije, kao i njihov patriotski i literarni interes za njih. Uza sve svoje poetsko-faktografske elemente i pjesnička svojstva, povjestica »Vinko Hreljanović« zaokuplja našu pažnju i ponovni je predmet našega proučavanja u analitičkom pogledu rasvjetljavanja pojedinih povijesnih događaja.

Zusammenfassung

DAS VERHÄLTNISS DES DICHTERS A. SENOA ZU SENJ

von BRANKO KRMPOTIĆ

In der Einführung dieser Studie wird allgemein über den Begriff »Uskok« gesprochen, ganz besonders aber über die Eigenartigkeit der Uskok von Senj (Zengg). Die Stadt selbst (am kroatischen Küstenland) war zur Zeit der Verteidigung des kroatischen Gebietes im Kampfe gegen die Türken der Sitz der Zengger Hauptmannschaft. Nach der Niederlage der Stadt Klis (Dalmatien), welche die Türken im Jahre 1537 eroberten, kamen die Uskok nach Senj. Aber nicht nur die Uskok von Senj wurden mit diesen Namen benannt, sondern auch andere Leute, die östliche Teile des adriatischen Küstengebietes bewohnten, wie z. B. die Venturini oder venezianischen Uskok, diejenigen, die um den Neretwa-Fluss wohnten, jene, aus der Stadt Omiš und noch andere mehr. Der Name Uskok oder Seeräuber war von seinem Anfang an ein Begriff des nationalen Heldentums und der Entschlossenheit, der Hingabe und der furchtlosen Kampflust im Kampfe gegen die Türken. Nachdem aber zur Wesenseinheit der Begriffe Uskok und Seeräuber die venezianischen historischen Quellen und Autoren (Minucci, Sarpi, Nani, Daru u. a.) viel beigetragen hatten, ist es gut, diese Quellen wissenschaftlichen Analysen zu unterwerfen. Ihre unsachlichen Meinungen dienten nämlich den venezianischen Massnahmen in der Extensivität ihrer Handelspolitik im Adriatischen und gesamten Mittelmeerraume.

Die Feindschaft zwischen den Venezianern und den Uskok von Senj dauerte fast 80 Jahre (1537—1617). Viele europäische Herrscher versuchten diesen Streit zu lösen (der französische und spanische König, der napolitanische Vizekönig, der türkische Sultan und sogar der Papst), daher wurde diese Uskok-Frage eine diplomatische Frage von europäischer Bedeutung, die nachher eine ganz besondere Stelle in der kroatischen Geschichte, aber auch in der Geschichte der südslawischen und übrigen europäischen Völker einnahm.

Über die angeführte Problematik wird in dieser Studie umfangreiche Literatur erwähnt. Auch wird auf bedeutende Ereignisse aus der Uskokzeit von Senj und deren Dichter, die sie literarisch behandelten, (Vitezović, L. Vukelić, F. Binički, S. S. Kranjčević, A. Senoa u. a.), hingewiesen. In ihren Werken wird der jahrhundertlange Kampf der Einwohner von Senj um die nationale Verteidigung und Freiheit des Volkes vom Standpunkt der lokalen patriotischen Gesinnung aus geschildert. Angeregt durch dieses Thema entstanden auch viele Volkslieder, die dann später den Uskok—Zyklus bildeten.

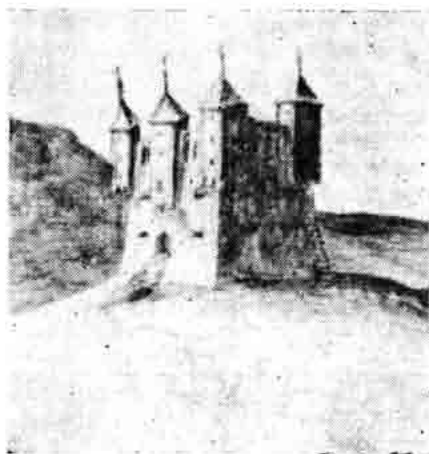
August Senoa hat aus dieser Uskok-Epoche ausser der Erzählung »Hüte dich der Hand von Senj« (Čuvaj se Senjske ruke) auch noch das historische Gedicht »Vinko Hreljanović« auf Grund historischer Ereignisse geschrieben. Er verbrachte, um die Geschichte und Ortskunde der Stadt Senj besser kennenzulernen, selbst einige Tage in der Stadt. In Verbindung damit konnte er danach die örtlichen, kulturellen und gesellschaftlichen Zustände, aber auch die Persönlichkeiten der Stadt Senj, besonders die Patrizierfamilie Hreljanović sehr gut beschreiben. Auch der Uskokhauptmann Vinko Hreljanović, die Hauptperson aus Senoas gleichnamigen historischen Gedichte, stammte aus dieser Familie.

Während der Feindschaft zwischen Senj und Venedig im 15. u. 16. Jahrhundert kam es des Öfteren auch zu blutigen Kämpfen. Die Uskok wurden überall angegriffen und verfolgt, aber auch ihnen gelang es immer wieder an den Venezianern Rache zu nehmen. Am 8. Mai 1813 hatten die Uskok auf hoher See unter der Führung ihres Hauptmanns (vojvoda) Nikola Hreljanović, dem Bruder von Vinko, die im Dienste Venedigs stehenden Arbanassen angegriffen. Es kam zu einem blutigen Kampfe, in dem ungefähr 80 Uskok aus Senj zusammen mit ihren Anführer, den bekannten Uskokhauptmann Nikola Hreljanović gefallen waren. Den gefallenen Uskok wurden dann der Reihe nach die Köpfe abgesäumt und von den Arbanassen als Siegeszeichen mit nach Zadar genommen. Bei den Senjer Uskok hatte dieses schreckliche Ereignis natürlich Rache hervorgerufen und sie griffen als Vergeltung dafür im Hafen von Pag das venezianische Ruderschiff »Veniera« an, führten es nach Senj und töteten bei dieser Gelegenheit den venezianischen Schiffsreedler Kristofan Venier. Die venedische Flotte blockierte

darauffin den Hafen und die Stadt Senj, und obwohl sich zu gleicher Zeit auch türkische Einheiten vom Festland näherten, wollten sich die Bewohner von Senj nicht übergeben. Die Venezianer verlangten dann vom General des kroatischen Grenzgebietes Baron Wolfgang Eggenberg die Übergabe aller Beteiligten an der Hinrichtung des venedischen Adelige[n], doch wurde von ihm dieses Verlangen vollkommen abgelehnt. Daraufhin verbreiteten die Venezianer einer Nachricht nach der die Uskokten ihren Adeligen Kristofan Venier gefoltert, seinen mit Stroh ausgefüllten Kopf auf den Tisch gestellt, während eines Schmauses auf seine Gesundheit getrunken und nachher diesen Kopf Venedig wieder geschenkt hätten.

Diese venezianische Erfindung wurde von vielen Historikern angenommen und auch Senoa hatte dieses Thema in seinem historischen Gedicht »Vinko Hreljanović« in einer gemilderten Form beschrieben. Das Geschehnis schien ihm sehr dramatisch und hatte es in mündlicher Deskription, in der Form eines historischen Gedichtes dargestellt. In der Studie wird die historische Handlung und ihre Dramatik mit Hilfe einer anonymen Abhandlung in italienischer Sprache über die Uskokten von Senj analysiert, die von F. Rački in der Edition der Akademie »Starine« herausgegeben wurde. Mittels dieser Quellen wird nun versucht, alle venezianischen Erfindungen, die in Verbindung mit dem Tod des Kristofan Venier verbreitet wurden, zu widerlegen. Der italienische Chroniker schreibt selbst an Hand vieler Zeugenaussagen sehr objektiv und dokumentiert, dass der Kopf des Kristofan Venier nicht von Vinko Hreljanović, sondern vom Uskokten Martin Vojnić abgetrennt wurde, ohne das er ihm dabei noch weitere Wunden zugebracht hätte. Der Tote wurde nach ihm nachher auch beigesetzt, nicht aber verletzt oder entehrt.

Der Zweck der Studie über das historische Gedicht »Vinko Hreljanović« sei, die historische Wahrheit zu beweisen und die Venezianererfindungen, an die der Dichter Senoa und auch andere unserer Historiker glaubten, zu widerlegen. Die Dramatik dieses Ereignisses hatte Senoa in der Form eines historischen Gedichtes dargestellt und schaffte damit eine ganz besondere Literaturgattung in der kroatischen Literaturgeschichte. Der Dichter konnte mit dieser Form viel überzeugender auf die Leser seiner Zeit wirken, die ja aus politischen Gründen der romantische Patriotismus sehr begeisterte.

Sl. 67. — *Tvrđava Nehaj (detalj prema nacrtu izvještaja M. Stiera 1660).*

Sl. 68. — Nadgrobna ploča Jurja Hreljanovića člana ugledne uskočke porodice koji je pokopan u crkvi sv. Franje 1587.